

Katowice, 19 listopada 2024 r.

dr hab. Rajmund Tomik prof. AWF Katowice
Akademia Wychowania Fizycznego im. J. Kukuczki
w Katowicach
Katedra Turystyki i Rekreacji

**Recenzja pracy doktorskiej autorstwa mgr Agaty Kamionki
„Rodzicielskie modelowanie aktywności fizycznej i innych zachowań
prozdrowotnych u dzieci w okresie średniego dzieciństwa”**

promotor: prof. dr hab. Mariusz Lipowski

Praca autorstwa mgr Agaty Kamionki „Rodzicielskie modelowanie aktywności fizycznej i innych zachowań prozdrowotnych u dzieci w okresie średniego dzieciństwa” dotyczy niezwykle ciekawego, bardzo istotnego, a jednocześnie rzadko eksplorowanego w badaniach naukowych zagadnienia jakim jest wpływ rodziców na aktywność fizyczną dziecka. Objęcie badaniami rodzin z pięcioletnimi dziećmi jest tym bardziej interesujące, gdyż jest to okres niezwykle istotny dla kształtowania pozytywnych postaw wobec aktywności fizycznej. Niewątpliwie emocjonalny komponent jakim są pozytywne doświadczenia dziecka w okresie przedszkolnym związane z podejmowaniem aktywności fizycznej z rodzicami stanowi fundament późniejszego stosunku do ruchu i ćwiczeń fizycznych. Wytworzenie nawyków wspólnej, rodzinnej aktywności fizycznej od najmłodszych lat dziecka sprzyjać też musi zdrowiu wszystkich członków rodziny, gdyż wpływ aktywności fizycznej na zdrowie fizyczne i psychiczne jest niezaprzeczalny i wykazany w licznych pracach naukowych.

Praca promocyjna podlegająca niniejszej ocenie obejmuje monotematyczny cykl publikacji naukowych, składający się z trzech artykułów. Rozprawa doktorska przedstawiona do recenzji to 88-mio stronne opracowanie składające się z następujących części:

1. Spis publikacji stanowiących rozprawę doktorską
2. Wprowadzenie
3. Problematyka badań własnych
4. Osoby badane
5. Narzędzia badawcze
6. Główne wyniki badań, dyskusja
7. Podsumowanie, ograniczenia i perspektywy dalszych badań
8. Bibliografia
9. Streszczenie
10. Summary
11. Oświadczenia współautorów
12. Zaświadczenie o udziale w badaniach
13. Publikacje wchodzące w skład rozprawy doktorskiej.

Na zbiór opublikowanych i powiązanych tematycznie trzech artykułów naukowych składają się następujące pozycje:

1. Kamionka, A., & Lipowski, M. (2021). Physical activity and psychophysical well-being of children with disabilities and their families – a systematic review. *Acta Kinesiologicala*, 15(1), 105-119.
<https://doi.org/10.51371/issn.1840-2976.2021.15.1.13>.
2. Kamionka, A., Lipowska, M., Lizińczyk, S., & Lipowski, M. (2023). The impact of parent's physical activity goals and parental attitudes on the leisure time physical activity of children in middle childhood. *Frontiers in Public Health*, 11, 1170413.
<https://doi.org/10.3389/fpubh.2023.1170413>.
3. Kamionka, A., Lipowski, M., Lizińczyk, S., Sajewicz-Radtke, U., Radtke, B., Łada-Maśko, A., Olszewski-Strzyżowski, D., & Lipowska, M. (2024). The transgenerational transmission of physical attractiveness perceptions: Role of parents' physical activity and nutrition habits in modelling body-focused health attitudes and body shape perception in five-year-old offspring. *Baltic Journal of Health and Physical Activity*, 16(2).
<https://doi.org/10.29359/BJHPA.16.2.11>.

Wszystkie prace zostały opublikowane w czasopismach posiadających wskaźnik Impact Factor, a ich łączna wartość bibliometryczna wynosi 310 pkt. MNiSW i 3,7 IF. W oświadczeniu, podpisanym przez współautorów, Doktorantka – pierwsza autorka wszystkich publikacji, ma znaczący procentowy wkład własny w powstanie wszystkich artykułów. W deklaracjach współautorów wynosił on odpowiednio 70% i po 50% w dwóch kolejnych artykułach. Wkład mgr A. Kamionki w powstanie tych publikacji polegał na: przygotowaniu projektu badania, przeprowadzaniu badań, analizie statystycznej, interpretacji wyników, przygotowaniu publikacji oraz opracowaniu piśmiennictwa. Miała ona więc możliwość wykazania się kompetencjami dotyczącymi wszystkich etapów projektowania badań naukowych oraz przygotowania publikacji naukowej wynikającej z przeprowadzonych przez siebie badań.

Badania w drugiej i trzeciej publikacji były częścią większego projektu badawczego sfinansowanego przez Narodowe Centrum Nauki, którego kierownikiem była prof. Małgorzata Lipowska, a głównym wykonawcą promotor prof. Mariusz Lipowski. W dokumentacji pracy doktorskiej kierownik projektu potwierdziła ten fakt, wskazując, że zadaniem doktorantki było zebranie danych ankietowych oraz pomiarów antropometrycznych 8-letnich dzieci i ich rodziców. Do cyklu publikacji został zakwalifikowany artykuł o charakterze „systematic review”. Choć nie są to wyniki oryginalnych badań Doktorantki i mimo istniejących kontrowersji dotyczących wliczania tego typu prac do autorskiego dorobku naukowego, uznaję to za postępowanie właściwe, a może powinno być wręcz zalecane. Poprawnie metodologicznie zaplanowany przegląd piśmiennictwa z zastosowaniem właściwego protokołu adekwatnego do prowadzonych w zamierzeniach badań uważam za fundament rozwiązania każdego problemu badawczego i nie budzi mojego sprzeciwu potraktowanie go, jako jednego z elementów powiązanego tematycznie cyklu artykułów naukowych pracy doktorskiej.

Uznaję, że wkład Autorki w powstanie zbioru prac oraz bibliometryczna wartość czasopism, w których zostały one opublikowane uzasadnia potraktowanie powyższych publikacji, jako rozprawę doktorską prezentującą ogólną wiedzę teoretyczną Kandydatki w dyscyplinie nauki o kulturze fizycznej. Autorka wykazała się umiejętnością samodzielnego prowadzenia pracy badawczej. Fakt, że przeprowadzone badania były częścią grantu Narodowego Centrum Nauki tym bardziej uzasadnia wartość poznawczą prezentowanego projektu.

Ocena poszczególnych części dysertacji

Część „Wprowadzenie” jest swoistym uzasadnieniem podjęcia przeprowadzonych badań. Stanowi przegląd literatury dotyczącej wpływu aktywności fizycznej na zdrowie oraz motywacji do aktywności fizycznej. Wykorzystano liczne aktualne opracowania i wyniki badań naukowych dotyczące eksplorowanego zagadnienia. Przywołano również najnowsze rekomendacje dotyczące aktywności fizycznej i zachowań sedentarnych Światowej Organizacji Zdrowia (2020), ale i wytyczne krajowe oraz opracowania National Association for Sport and Physical Education, w których akcentuje się rolę rodziców w zachęcaniu dzieci do korzystania z obiektów sportowo-rekreacyjnych oraz podejmowania ćwiczeń ruchowych.

W części „Problematyka badań własnych” Autorka scharakteryzowała przyjęty cel cyklu publikacji jakim była „weryfikacji poziomu rodzicielskiego modelowania biernego (dawanie przykładu swoimi zachowaniami) i aktywnego poprzez działania rodzica wpływające na aktywność fizyczną i inne nawyki prozdrowotne pięcioletnich dzieci”. Takie ujęcie jest trafne dla tego cyklu publikacji.

Na podstawie systematycznego przeglądu literatury postawiono dwa pytania badawcze:

1. Czy aktywność fizyczna (cel jej podejmowania i zaangażowanie) rodziców i ich postawy rodzicielskie mają znaczenie dla aktywności fizycznej dzieci pięcioletnich?
2. Jaka jest rola zachowań zdrowotnych i wyglądu rodziców (biernie modelowanie) na postrzeganie przez dzieci sylwetek osób dorosłych?

Dodatkowym wyjaśnieniem procedury badawczej jest rycina obrazująca „Model badawczy: modelowanie zachowań zdrowotnych w rodzinie”. Całość jest spójna, jasno precyzująca założenia koncepcyjne projektu badawczego, bez nadmiernego rozdrabniania podstawy metodologicznej dalszego wnioskowania.

W kolejnej części „Osoby badane” zawarto informacje związane z badanymi w artykułach 2 i 3. Badaniami przedstawionymi w artykule 2 objęto grupę 680 rodzin z pięcioletnimi dziećmi (330 dziewcząt i 350 chłopców). W artykule 3 zbadano 416 rodzin z pięcioletnimi dziećmi (190 dziewczynek i 226 chłopców), w których występowała triada: matka-ojciec-dziecko, w celu zbadania związku między biernym modelowaniem zachowań zdrowotnych rodziców, a ich postrzeganiem przez dzieci.

„Narzędzia badawcze” wykorzystane do badań stanowiły:

- Skala Postaw Rodzicielskich (Plopa, 2008);
- Kwestionariusz Celów Aktywności Fizycznej (Lipowski, Zaleski, 2015);
- Inwentarz Zachowań Zdrowotnych (Juczyński, 2001);
- Ankieta do oceny aktywności fizycznej dzieci („opracowana przez recenzentów dla niniejszego projektu”);
- Skala Piękno i Zdrowie (Lipowska, Lipowski, 2018);
- Ocena składu ciała.

Narzędzia te są zaczerpnięte z literatury, Autorka w przypadku dwóch z nich podaje wielkość wskaźnika rzetelności alfa Cronbach’a, która jest na zadawalającym poziomie. Dobór i sposób wykorzystania zastosowanych kwestionariuszy oraz procedury oceny składu ciała nie budzą zastrzeżeń. Zastosowane w poszczególnych artykułach narzędzia analizy statystycznej dobrano trafnie, pozwalają one na weryfikację analizowanych problemów badawczych. Szkoda, że zabrało o nich informacji w autoreferacie.

Podsumowując część metodologiczną uznaję, że sformułowany przez Doktorantkę cel pracy, postawione pytania badawcze, wykorzystane narzędzia badawcze i zastosowana procedura badawcza są trafne i pozwalają na skuteczne przeprowadzenie zaplanowanego projektu. Kwestionariusze charakteryzują się wysokimi wskaźnikami rzetelności. Liczba badanych rodzin i dzieci jest wystarczająca dla prowadzenia analiz statystycznych. Opis metod i technik badawczych jest szczegółowy i umożliwia replikowanie badań, przez osoby tym zainteresowane. Zastosowane narzędzia analizy statystycznej zostały dobrane właściwie, pozwalają one na ocenę istotności różnic pomiędzy zmiennymi i znalezienie ewentualnych zależności. Nie znalazłem natomiast informacji dotyczących akceptacji badań przez stosowną komisję bioetyczną.

Kolejną częścią dysertacji jest rozdział „Główne wyniki badań, dyskusja”. W istocie swej jest to podsumowanie wyników badań, bez podania konkretnych wyników, które można znaleźć w poszczególnych artykułach cyklu. Akceptuje taką formę rozprawy doktorskiej opartej o cykl publikacji, jednak mam pewien niedosyt, co do skonfrontowania wyników badań własnych z literaturą. Autorka robi to dobrze w artykule 2 i 3, żałuję, że w rozprawie doktorskiej, która jest publicznie dostępna, (w języku polskim, co też dla części odbiorców może mieć znaczenie) nie skupiono się właśnie na tym aspekcie opisu oryginalnych badań własnych.

W części „Podsumowanie, ograniczenia i perspektywy dalszych badań” spodziewałem się wniosków wynikających z przeprowadzonych badań – odpowiedzi na pytania badawcze. Zgadza się z Autorką, że projekt miał charakter przekrojowy a dobór grupy był celowy, ale nie traktuję tego jako uchybienie, bo było to założenie i najważniejsze, że Autorka ma tego świadomość. Ogranicza to jedynie wnioskowanie do badanej populacji, ale też na tej podstawie można formułować uogólnione wnioski, czego jak wspomniałem mi zabrakło. Może więc obrona pracy doktorskiej będzie dobrym momentem do przedstawienia syntetycznych wniosków badawczych, a może i aplikacyjnych dla rodziców, władz oświatowych itp.

Podsumowując uznaję, że wyniki badań i ich posumowanie przedstawiono w sposób jasny, z wyeksponowaniem generalnych konkluzji. Terminologia użyta w pracach jest poprawna, charakterystyczna dla nauk o kulturze fizycznej. Doktorantka konfrontuje wyniki badań własnych z zagranicznymi, aktualnymi pracami naukowymi (choć głównie w artykułach cyklu), ich dobór jest właściwy, a Autorka wykazała się umiejętnością naukowej refleksji nad wynikami badań własnych.

W „Bibliografii” zgromadzono liczne publikacje związane z prezentowanym problemem badawczym. Są to głównie artykuły z czasopism anglojęzycznych, najczęściej wydane w ostatnich latach.

Konkluzja końcowa

Przedstawiona do recenzji praca doktorska autorstwa mgr Agaty Kamionki „Rodzicielskie modelowanie aktywności fizycznej i innych zachowań prozdrowotnych u dzieci w okresie średniego dzieciństwa” spełnia wymogi merytoryczne zawarte w stosownych przepisach prawnych. Przedmiotem rozprawy doktorskiej jest oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, a zbiór powiązanych tematycznie artykułów składający się z trzech publikacji wykazał, że Autorka posiada wymaganą wiedzę teoretyczną związaną z naukami o kulturze fizycznej.

Wnioskuje do Rady Naukowej Akademii Wychowania Fizycznego i Sportu im. Jędrzeja Śniadeckiego w Gdańsku o dopuszczenie Kandydatki do publicznej obrony rozprawy doktorskiej.